

Förslag till program för konst- och kultursamarbete i Norden

Innehåll:

1. Beredning av Konst- och kulturprogrammet
2. Programmets tema, fokus och moduler. Styrning och informationsverksamhet
3. Samverkan med mobilitetsprogrammet
4. Förslag till uppstartning av programmet

Motto

Sammanfattningsvis handlar strukturreformen om ett paradigmskifte.

Från sektor (boxar) till ramar

Från utbud till efterfrågan

Från kvoter till kvalitet

Från "nordiskt i största allmänhet " (slogan-nordism) till substans

Från "alla gör litet av varje" till arbetsfördelning

På uppdrag av Nordiska ministerrådets sekretariat

Köpenhamn, 25.9.2006 - redigerad version 9.10.2006

Marianne Möller

1. Beredning av Konst- och kulturprogrammet

Programmet har förberetts genom följande åtgärder:

De nordiska konstkommittéerna och – institutionerna, ledningsgrupperna för barn- och ungdomskultur, för kulturprojekt utanför Norden och för Nordiska museumskommittén har alla lämnat såkallade testamenten, i vilka de pekar på funktioner som bör vidareföras och andra utvecklingsbehov.

I februari 2006 arrangerades Nordisk kulturforum i Köpenhamn för att få fältets förslag på funktioner och arbetssätt i det nya programmet med sikte på att förnya och vitalisera det nordiska kultursamarbetet. Nordisk kulturforum pekade på två behov i det nordiska kultursamarbetet: å ena sidan kontinuitet, å andra sidan utveckling och innovation.

Arbetsgruppen för konstsamarbete i Norden tillsattes i januari 2006 och lämnade sin enhälliga rapport i maj 2006. Arbetsgruppen bekantade sig med de nedlagda kommittéernas, institutionernas och ledningsgruppernas testamenten och tog ad notam de funktioner som bör vidareföras. Arbetsgruppen rekommenderade en öppen struktur för konst- och kultursamarbetet, en struktur som kan reagera på olika impulser och behov som kommer från fältet i form av lokala och nationella institutioner, organisationer och aktörer. Arbetsgruppen föreslog ett brett konstprogram med tre övergripande teman, som är: Nordisk mötesplats, Kompetensutveckling, Norden möter världen.

I maj arrangerade sekretariatet ett möte för litteraturcentralerna, teater- och danscentralerna, MICarna, bildkonstcentralerna etc. för att få deras synpunkter och förslag på hur de tre teman kunde utvecklas så att de fick en klar fokus.

I augusti 2006 arrangerade sekretariatet ett Nordisk Kulturforum i Oslo för professionella konstnärer, utövare och förmedlare, som delades in i grupper enligt konstart. Diskussionen var konkret och framåtriktad. Arbetsgrupperna tog utgångspunkt i konklusionerna från Nordisk Kulturforum i februari, dvs. att det nordiska konst- och kultursamarbetet behöver en viss kontinuitet och förutsägbarhet å ena sidan, å andra sidan satsningar på utvecklingsarbete, innovation och kunskapsförmedling.

Flera av de konkreta förslagen som nämndes tog utgångspunkt i existerande ordningar, t.ex. beställningsverk, översättningsstöd, stöd till festivaler o.l., man underströk samtidigt att dessa borde öppnas för alla konstarter, att det skulle ligga ett klart element av utveckling och nyskapande i projekten, att de gärna skulle vara tvärgående och att det skulle ställas höga kvalitetskrav.

Man var överens om att satsa på få och stora projekt framför många och små.

Nordisk Kulturforum i Oslo diskuterade också olika styrningsmodeller och det rådde enighet om att det nordiska konstsamarbetet skall fungera enligt principen om armslängdsavstånd och att sakkunniggrupperna skall bestå av personer med den bästa fackliga kompetensen, inte av personer som representerar länderna, konstnärsorganisationerna eller andra parter.

Informations- och publikationsverksamheten måste utvecklas kraftigt. Den måste bli snabbare, mer aktuell och ha relevans för de konstnärliga miljöerna i Norden och också internationellt. Alla arbetsgrupper föreslog att informationen skall skötas via webben och att den måste differentieras så att den når sina målgrupper.

Framförallt poängterades behovet av kritik, diskurs och kunskapsförmedling, en evaluerande diskussion om konstlivet i Norden och reflexioner om dess relation till den internationella utvecklingen.

Arbetsgrupperna pekade också på att programmet redan från starten måste evalueras. Vidare lyftes det fram att konst- och kulturprogrammet måste vara öppet för justeringar under de första åren, att programmet och den praxis som utvecklas är att betrakta som "work in progress".

Vidare föreslog arbetsgrupperna att Nordisk Kulturforum skall utvecklas som ett dialogverktyg för fältet med återkommande konferenser, seminarier etc. för fältet och sakkunniggrupperna.

Arbetsgrupperna pekade också på vikten av att utveckla informations – och publikationsverksamheten samt att det nordiska konstsamarbetet skall ha en internationell dimension och beredskap till interkulturell dialog, både inom och utom Norden.

I beredningen av hela strukturreformen har både ministerierna och kulturfältet lyft fram att det internationella samarbetet och utbytet är viktigt. Det måste skapas bättre förutsättningar för de nordiska aktörerna och deras projekt att också fungera internationellt och kunna ansöka om stöd från EU:s stödordningar.

Kultursamarbetet i EU arbetar med ett brett kultur- och konstbegrepp, som inte begränsar sig till den klassiska indelningen i konstsektorer. Begreppet omfattar också arkitektur, design, mode, innovationer etc. Kultur har en allt större roll som värdesystem och världsbild. Också i ekonomiska mått har kulturen en tilltagande betydelse bl.a. som kulturproduktion, kulturturism etc. Kultursektorn, de kreativa industrierna, utgör en allt större andel i den ekonomiska tillväxten i hela Västeuropa.

EU:s kulturprogram för åren 2007 – 2013 kommer att ha följande övergripande rubriker: Culture and cultural heritage, Capacity building, Intercultural dialogue. De motsvarar på ett bra sätt de nordiska teman och utvecklingsbehov som lyfts fram under hela reformprocessen.

I det nordiska programmet för konstsamarbete är det viktigt att det också finns möjligheter till förproduktion, dvs. den fas av utvecklingsarbete och research som är nödvändig för att kunna utveckla projekt som senare kan kvalificera sig för t.ex. EU:s stödordningar. Utvecklingsfasen är avgörande för större nordiska och internationella projekt och dessa förprojekt får ofta inget stöd från nationella eller nordiska ordningar.

2. Programmets tema, fokus och moduler. Styrning och informationsverksamhet

Programmet har ett övergripande tema (fokus, synvinkel, kriterium) och det är UTVECKLING (kompetensutveckling, utvecklingsarbete på olika nivåer, innovation, capacity Building).

Programmet har två moduler:

- Produktionsinriktad verksamhet och förmedling
- Kompetensutveckling, kritik och kunskapsförmedling

För alla projekt som söker om stöd från konst- och kulturprogrammet finns det ett avgörande kriterium och det är utvecklingsarbete i någon form. Projekten skall bidra med något nytt, kanske något gammalt på ett nytt sätt, genom nya samarbetsformer eller – strukturer.

Utvecklingsarbetet kan t.ex. gälla hur man presenterar författare på bibliotek, eller hur en musikfestival arbetar med att nå ut till ny publik eller arbetar med nya förmedlingssätt etc.

Elementet av utvecklingsarbete blir det avgörande kriteriet i konst- och kulturprogrammet och kan fungera som skiljelinje till Nordiska kulturfondens verksamhet.

Modul 1 - Produktionsinriktad verksamhet och förmedling

Modulen kan stöda produktion och distribution/visning/förmedling av t.ex.

- o Verkmobilitet i olika former, t.ex. turnéer, festivaler etc., men alltid med ett element av utveckling, t.ex. en strävan att nå ut till nya publikgrupper, nya förmedlingssätt, kreativa möten etc.
- o Arrangemang som är öppna både för en fackspecifik publik och för en intresserad allmänhet
- o Beställningsverk inom alla konstarter, t.ex. nyskriven musik, koreografier, iscensättningar, ny bildkonst, design etc. Initiativet skall komma från beställaren (arrangörsledet), som kan vara en festival, en dansteater, ett galleri etc.
- o Översättning av skönlitteratur och allmänskulturell facklitteratur, möten med författare etc.
- o Samproduktioner

Modul 2 – Kompetensutveckling, kritik och kunskapsförmedling,

Modulen kan stöda utvecklingsarbete i olika former t.ex.

- o Symposier, seminarier, konferenser, workshops för professionella
- o Nordiska kurser och seminarier t.ex. för översättare, för författare från de "små" språkområdena
- o Konstnärsdrivna projekt/initiativ/produktioner som har ett starkt element av utvecklingsarbete/innovation.
- o Kritik, diskurs och en evaluerande diskussion om konstlivet i Norden och dess relationer till den internationella utvecklingen
- o Förmedla resultat av konstnärligt utvecklingsarbete

Kriterier

Alla projekt som får stöd skall uppfylla bestämda kriterier.

Projektet skall

- o ha ett klart element av utveckling
- o tillföra något nytt
- o vara av intresse för hela Norden
- o vara genuint nordiskt
- o vara välförankrat i en eller flera nationella/lokala miljöer
- o söka partnerskap och kompanjonskap, skapa nya samarbetsstrukturer och undersöka nya verksamhetsformer
- o ha finansiering från flera källor än den nordiska

Projekten är tidsbundna och kan löpa över flera år och ha olika faser.

Konst- och kulturprogrammet är för professionella aktörer, institutioner, organisationer.

Studerande vid konsthögskolor hänvisas till de stödmedel som finns tillgängliga i Nordplus-ordningarna och amatörer och frivilligsektorn/medborgarorganisationer hänvisas till Nordiska kulturfonden.

Programmet bör ha två ansökningsrundor per år. Det bör inte finnas regler för hur stora/små belopp man kan ansöka om.

Konst- och kulturprogrammet – och även mobilitetsprogrammet – behöver stöd av Kulturkontakt Nord då det gäller att publicera resultaten i form av kritik, diskurs och evaluering.

Styrning

Programmet har två sakkunniggrupper, en för var modul. Båda sakkunniggrupperna bör bestå av 4 personer, som väljs utifrån facklig kompetens.

De sakkunniga bör inte ha suppleanter. De sakkunniga utses för en period om 3 år, som inte kan förlängas.

Sakkunniggruppernas uppgift blir att i början av programmet finna fram till mer exakta kriterier och utveckla programmet. Sakkunniggrupperna får också i uppdrag att komma med förslag till budgetramar för de båda modulerna. Programmet måste vara öppet för justeringar under de första åren.

Informations- och publikationsverksamhet

Konst- och kulturprogrammet och mobilitetsprogrammet behöver stöd av en effektiv målinriktad informations- och publikationsverksamhet, som kan förmedla resultat, kritik och aktuella diskussioner och synliggöra det nordiska kultur- och konstsamarbetet. Så fort programmets sakkunniggrupper är etablerade måste de också ta ställning till hur en sådan verksamhet kan organiseras med Kulturkontakt Nord och dess webbportal som utgångspunkt. Antagligen kommer det att behövas en redaktionsgrupp som får det övergripande redaktionella ansvaret för dessa funktioner.

3. Samverkan med Mobilitetsprogrammet

Genom ett samspel mellan mobilitetsprogrammet och konst- och kulturprogrammet kan konstsamarbetet nå de centrala målsättningar som ministrarna beslutade om i juni 2005, dvs att kultur- och konstsamarbetet skall förankras i det nationella genom att det är lokala och nationella institutioner, organisationer och individer som skall initiera och genomföra samarbetet.

Mobilitetsstödet till nätverk ger möjligheter för institutioner, organisationer etc att arbeta nordiskt. Nätverksstödet förutsätter att de deltagande organisationerna deltar i finansieringen av nätverkets nordiska kostnader. På så sätt får det nordiska – under kortare eller längre tid – fotfäste i organisationens vardag och blir i bästa fall en integrerad del av verksamheten.

Nätverksstödet gör det möjligt att det finns flera "agendor" inom samma konstsektor parallellt med varandra. T.ex. inom litterurfältet kan det finnas ett nätverk som ansvarar för översättningsstödet och ett annat nätverk som arbetar med andra frågor, t.ex. kan ett nätverk av författarorganisationer arrangera en serie seminarier om litteratur och digitalisering, eller en grupp förlag kan gå ihop om något ämne eller tema.

Nätverksstödet ger kultur- och konstfältet stora möjligheter att utveckla nordiskt samarbete inom områden som konstfältet själv finner angelägna, dvs själv formulera mål och medel inom givna ramar. Nätverken kommer att utveckla projekt som kommer att ansöka om stöd från konst- och kulturprogrammet. Nätverken har via sitt nätverksarbete i bästa fall både nationell och nordisk förankring.

Nätverksstödet kommer att resultera i att det under de kommande åren uppstår helt nya nätverk i Norden och som kommer med initiativ "underifrån".

Den nordiska strukturen har hittills varit baserad på utbud och nu är det viktigt att de nya programmen är inrättade som ramprogram, som kan reagera på efterfrågan. För NMR innebär nätverksstödet att det inte är NMR som skall definiera vem som skall göra vad och "örönmärka" medel till på förhand definierade mottagare/aktörer på fältet.

Konst- och kulturprogrammet och mobilitetsprogrammet ger tillsammans ett handlingsutrymme inom vilket konstfältets aktörer kan fungera och ta initiativ.

4. Förslag till uppstartning av programmet

Programmet borde inledas så snart som möjligt, dels för att det inte skall uppstå ett avbrott på fältet, dels för att kunna arbeta parallellt med mobilitets-programmet för år 2007. Om programmet kan inledas snabbt kan man uppnå följande fördelar:

- informationsverksamheten om de nya nordiska programmen kan lansera både mobilitetsprogrammet och konst- och kulturprogrammet på en gång. En samlad information om vad programmen kan - och inte kan - är effektivare än om de lanseras var för sig
- utformningen av ansökningsblanketter, etc. är bättre att göra samtidigt för båda programmen, för då kan man se var det kan uppstå oklarheter och kortslutningar
- det är uppenbart att det kommer att behövas en eller flera Nordisk kulturforum i början av 2007. Det kan vara en fördel att båda programmen och alla sakkunniggrupper kan delta. Ifall det arrangeras Nordisk kulturforum för specifika konstsektorer vore det bra om sakkunniga från både mobilitets – och konst- och kulturprogrammet kunde delta
- för etableringen av Kulturkontakt Nord och dess arbetsrutiner vore det bra att från början kunna överblicka vilka processer som kan samköras
- på Nordisk kulturforum i Oslo behandlades också informations- och publikationsverksamheten. Det rådde enighet om att publikationerna skall publiceras på webben, och att det på webben också ska finnas redaktionellt material om konst-och kulturfältet i Norden, kritik, debatt och diskurs. Det redaktionella materialet kommer i viss grad att hänföra sig till konst- och kulturprogrammet och också mot denna bakgrund är det viktigt att programmet kommer i gång snarast.